

Raadsvoorstel

Voorstel aan de raad van de gemeente Noardeast-Fryslân

Jaartal + zaaknummer : 2026 / 2026-016356
Raadsvergadering d.d. : 21 mei 2026 (It Debat 7 mei 2026)
Portefeuillehouder : L. Vellinga-Zeilstra
Programma : (3) Soarch en Wolwezen
Programmaonderdeel : 303
Cluster : Mienskip
Onderwerp : Beleidsplan Participatiewet 2026
Begrotingswijziging : Ja

Voorgesteld raadsbesluit

1. Het bijgaande en als zodanig gewaarmerkte Beleidsplan Participatiewet 2026 vast te stellen.
2. De Rijksmiddelen van in totaal € 152.000,- bedoeld voor de implementatie Participatiewet in balans in te zetten voor dit beoogde doel.
3. De Rijksmiddelen via 4 jaarlijkse onttrekkingen uit de Algemene reserve als dekking te gebruiken, met de volgende verdeling: jaar 2026: € 97.000,-; 2027: € 42.000; 2028: € 10.000 en 2029: € 3.000. In totaal € 152.000.

Inleiding

Het kabinet werkt aan een aangepaste Participatiewet. Vanaf 1 januari 2026 veranderen er verschillende regels via het programma Participatiewet in Balans. In deze aanpassing staan eenvoud, vereenvoudiging, vertrouwen en menselijke maat centraal. Het doel is om de knelpunten weg te nemen die uitkeringsgerechtigden en professionals nu ervaren. Het huidige uitvoeringsplan Participatiewet *Samen leven, zorg voor elkaar* is uit 2015. Door de nieuwe uitgangspunten en een ander mensbeeld is het nodig om het plan te vernieuwen.

Wat is de Participatiewet 2015?

De Participatiewet helpt mensen met een arbeidsbeperking of met een afstand tot de arbeidsmarkt om werk te vinden. Het doel is dat zoveel mogelijk mensen kunnen meedoen in de samenleving. De wet biedt hiervoor verschillende hulpmiddelen, namelijk:

- **Bijstandsuitkering:** Inwoners met weinig of geen inkomen krijgen een uitkering.
- **Re-integratievoorzieningen:** We helpen inwoners met een uitkering bij het zoeken naar werk.
- **Loonkostensubsidie:** We betalen een deel van het loon aan werkgevers die iemand met een beperking aannemen.
- **Beschut werk:** We bieden werkplekken voor mensen die niet in een gewone werkomgeving kunnen werken.
- **Banenafpraak:** Overheid en werkgevers hebben afgesproken dat er tot en met 2026 in totaal 125.000 garantiebanen komen voor mensen met een arbeidsbeperking. Deze afspraak gaat ook na 2026 door. Dit is een landelijke afspraak.

Wat verandert er met de Participatiewet in balans?

Veel inwoners en professionals vinden de wet te ingewikkeld. Zij ervaren dat de regels te centraal staan en dat er te weinig ruimte is voor vertrouwen. Daarom werkt het Rijk aan Participatiewet in Balans. Het doel is meer rechtszekerheid voor inwoners en meer ruimte voor professionals. In dit programma staan eenvoud, vereenvoudiging, vertrouwen en menselijke maat centraal.

Het kabinet past de wet aan via drie sporen:

1. **Korte termijn maatregelen:** Ruim twintig wetswijzigingen zorgen snel voor een betere balans tussen bestaanszekerheid, re-integratie en handhaving.
2. **Fundamentele herziening:** De wet wordt opnieuw opgebouwd, zodat die beter past bij de situatie van inwoners.
3. **Versterken van de uitvoering:** We investeren in vakmanschap, zodat professionals inwoners beter kunnen begeleiden.

Beoogd effect

De gemeente Noardeast-Fryslân heeft de ambitie om te streven naar een samenleving waar inwoners de mogelijkheid hebben om mee te doen, ongeacht belemmeringen of beperkingen. Daarom zet de gemeente in op het zekerstellen van inkomen en het preventief voorkomen van schulden.

Argumenten

1.1 Het beleidsplan is samen met betrokken partners gemaakt zodat het beleid draagvlak heeft en goed uitvoerbaar is.

We hebben het vernieuwde beleidsplan gemaakt samen met uitvoerende medewerkers van de gemeente en Dokwurk. We organiseerden meedenksessies waarin iedereen zijn input kon geven. De input uit deze bijeenkomst is gebruikt in het beleidsplan dat nu voor u ligt. We spraken daarnaast met het platform Voor Elkaar. Dit is een groep inwoners met ervaring met armoede, schulden en de Participatiewet. Zij denken regelmatig met ons mee over het beleid op deze onderwerpen. Ook hun input is meegenomen in dit beleidsplan.

Het beleidsplan sluit aan bij andere beleidsprogramma's binnen ons sociaal domein, zoals WMO, Jeugd en Welzijn. Het sluit ook aan bij programma's buiten het sociaal domein, zoals programma dienstverlening.

Een vernieuwd beleidsplan helpt ons om duidelijke en samenhangende keuzes te maken en goed samen te werken met partners zoals Dokwurk. Door een heldere visie kunnen we beter volgen of ons beleid en onze acties bijdragen aan de doelen die we willen behalen. Zo zorgen we voor openheid en verantwoording.

1.2 Het beleidsplan past bij de doelen en uitgangspunten van de Participatiewet in Balans.

De Participatiewet in Balans is ontwikkeld omdat de huidige Participatiewet vaak te streng, te ingewikkeld en te weinig mensgericht is. De vernieuwde wet brengt meer evenwicht tussen bestaanszekerheid, re-integratie en controle. Daarbij is er extra aandacht voor vertrouwen, eenvoud en de menselijke maat.

Ons vernieuwde beleidsplan Participatiewet 2026 gemeente Noardeast-Fryslân sluit goed aan op deze uitgangspunten. We richten ons op drie belangrijke speerpunten: preventief werken, de menselijke maat en werken vanuit vertrouwen. Dit betekent dat we uitgaan van een realistisch mensbeeld en rekening houden met wat iemand aankan. We investeren in waardevol contact, denken actief mee en geven duidelijke en haalbare verwachtingen mee. Aan elk speerpunt koppelen we doelstellingen en concrete acties.

1.3 We pakken de belangrijkste opgaven binnen de Participatiewet aan met duidelijke doelstellingen en acties die passen bij onze visie.

We zien verschillende opgaven binnen de uitvoering van de Participatiewet. Dit blijkt uit landelijke onderzoeken, onze eigen gegevens en ervaringen. In het beleidsplan staan concrete doelstellingen en actiepunten om aan deze opgaven te werken. Deze sluiten aan op andere beleidsvisies en programma's binnen de gemeente.

De afgelopen jaren hebben we al belangrijke stappen gezet. We verbeterden onze communicatie, digitaliseerden de bijstandsaanvraag en investeerden in project Meedoen. Met dit beleidsplan gaan we hiermee verder. We zorgen dat beleid en praktijk beter op elkaar aansluiten. Hieronder lichten we drie belangrijke opgaven toe. In het beleidsplan staat een volledig overzicht van alle doelstellingen en acties.

Maatschappelijke participatie

Veel mensen die bijstand ontvangen, kunnen (nog) niet werken. Zij hebben vaak te maken met verschillende problemen in hun persoonlijke situatie. Daardoor is werk (tijdelijk) niet haalbaar. Programma's zoals Meedoen worden daarom steeds belangrijker. Met dit programma houden we contact met mensen die al langere tijd in de bijstand zitten. We vragen hoe het gaat, bieden hulp en verwijzen door als dat nodig is. We besteden ook meer aandacht aan maatschappelijke participatie. De Participatiewet in Balans geeft mensen die (nog) niet kunnen werken meer ruimte om toch mee te doen. Dit kan via vrijwilligerswerk of activiteiten in de buurt. De inwoner houdt hierbij zelf de regie. Als dat nodig is, biedt Dokwurk ondersteuning.

Jongeren

Ongeveer 14% van de mensen met een uitkering is jonger dan 27 jaar. Veel jongeren verlaten binnen drie jaar de bijstand. Maar er is ook een groep jongeren die al drie jaar of langer in de bijstand zit. Hoe langer een jongere in de bijstand blijft, hoe moeilijker het wordt om weer uit te stromen. We willen voorkomen dat jongeren in de bijstand terechtkomen. En als een jongere toch instroomt, doen we ons best om de periode zo kort mogelijk te houden. Daarom hebben we verschillende actiepunten opgesteld voor een speciale jongerenaanpak.

We sluiten ook aan bij de wet Van school naar duurzaam werk. Deze wet vraagt van gemeenten dat zij beter samenwerken met scholen en doorstroompunten. Daarnaast kunnen we jongeren al preventief begeleiden op hun verzoek, zodat zij na hun studie niet in de bijstand terechtkomen.

Menselijke maat

Uit landelijke onderzoeken blijkt dat veel mensen de Participatiewet als te streng ervaren. De afgelopen jaren lag de nadruk vooral op handhaven. Daardoor raakte de menselijke maat soms uit beeld. Dit heeft geleid tot wantrouwen richting de overheid. Ook vinden inwoners het steeds moeilijker om contact op te nemen met de gemeente. Grote kwesties zoals het toeslagenschandaal en de boodschappenaffaire hebben dat versterkt. In het beleidsplan staan daarom actiepunten om het vertrouwen te herstellen. We kijken bij beslissingen beter naar het maatschappelijke effect van een maatregel. We houden rekening met het doen-vermogen: begrijpen wat iemand kan, in plaats van alleen wat iemand weet. We vinden ook dat iedereen fouten kan maken en dat dit niet meteen grote gevolgen moet hebben. We letten extra op onze communicatie. We willen duidelijk uitleggen wat iemands rechten en plichten zijn. Zo weten inwoners waar ze aan toe zijn en wanneer ze iets moeten melden.

2.1 We gebruiken de middelen van het Rijk om de Participatiewet in Balans goed uit te voeren en de actiepunten uit het beleidsplan te realiseren.

We ontvangen van het Rijk in totaal € 152.000 voor de invoering van de Participatiewet in Balans. Deze middelen worden via de algemene middelen aan de gemeente toegekend. We stellen voor om dit bedrag te gebruiken voor het doel waarvoor het is bedoeld. We zetten de middelen vooral in om medewerkers te trainen, cliënten meer te betrekken bij het beleid (onder andere via cliëntervaringsonderzoeken) en om de actiepunten uit het beleidsplan Participatiewet 2026 uit te voeren.

3.1 Vier jaarlijkse onttrekkingen uit de algemene reserve.

In de septembercirculaire 2025 zijn extra middelen toegekend voor de Participatiewet in Balans: **€ 97.000 in 2025, € 42.000 in 2026, € 10.000 in 2027 en € 3.000 in 2028. Totaal € 152.000,-.**

Het oormerken van deze extra middelen in de gemeentebegroting bij het uitwerken van de Rijksbijdragen is niet gebeurd. Deze € 152.000 is hierdoor meerjarig verwerkt als algemene Rijksbijdrage (bate). Het effect is dat in de huidige meerjarenbegroting van de gemeente deze middelen uiteindelijk in de Algemene reserve zijn verwerkt via de jaarlijkse resultaatbestemmingen.

Via dit Raadsvoorstel wordt deze € 152.000,- meerjarig als onttrekking van de algemene reserve verwerkt ter dekking van de lasten als gevolg van de implementatie van de Participatiewet in Balans in 2026 tot en met 2029. Oormerken achteraf via 4 jaarlijkse onttrekkingen uit de algemene reserve is de uitwerking.

Toetsing aan Omgevingsvisie

Niet van toepassing.

Kantttekeningen en risico's

We moeten anders denken en werken om aan te sluiten bij het nieuwe mensbeeld van Participatiewet in Balans.

Het mensbeeld onder de Participatiewet verandert. Waar eerder de nadruk lag op rechtmatigheid, handhaving en werk, verschuift dit met Participatiewet in Balans naar vertrouwen, de menselijke maat en maatschappelijke participatie. Dit vraagt van medewerkers die de Participatiewet uitvoeren een andere manier van werken en denken. Zij zijn gewend om te werken vanuit het huidige mensbeeld, en het kost tijd om te wennen aan een nieuwe aanpak.

Een voordeel is dat medewerkers nauw betrokken waren bij het ontwikkelen van het nieuwe beleidsplan. Daarnaast is het belangrijk dat bestuurders en managers het nieuwe mensbeeld actief uitdragen. Tot slot stellen we voor om middelen vrij te maken voor training en ontwikkeling van medewerkers, zodat zij goed kunnen werken volgens de nieuwe uitgangspunten.

Het bieden van maatwerk kost soms meer tijd in de uitvoering.

De Participatiewet verandert op verschillende punten. Hierdoor moeten we vaker maatwerk bieden. Dit kan meer tijd kosten in de uitvoering, afhankelijk van hoe complex een situatie is. Tegelijk zorgen sommige wijzigingen ervoor dat processen juist efficiënter en meer automatisch kunnen verlopen. Vanaf 2027 wordt het bijvoorbeeld mogelijk om de Individuele Inkomens toeslag ambtshalve toe te kennen. Op dat moment onderzoeken we de voor- en nadelen hiervan. Daarna leggen we deze afweging voor aan uw raad.

Financiën

In de septembercirculaire 2025 zijn extra middelen toegekend voor de Participatiewet in Balans: € 97.000 in 2025, € 42.000 in 2026, € 10.000 in 2027 en € 3.000 in 2028. Totaal € 152.000,-.

Het oormerken van deze extra middelen in de gemeentebegroting bij het uitwerken van de Rijksbijdragen is niet gebeurd. Deze € 152.000 is hierdoor meerjarig verwerkt als algemene Rijksbijdrage (bate). Het effect is dat in de huidige meerjarenbegroting van de gemeente deze middelen uiteindelijk in de Algemene reserve zijn verwerkt via de jaarlijkse resultaatbestemmingen. Via dit raadsvoorstel wordt deze € 152.000,- meerjarig als onttrekking van de algemene reserve verwerkt ter dekking van de lasten als gevolg van de implementatie van de Participatiewet in Balans in 2026 tot en met 2029. Oormerken achteraf via 4 jaarlijkse onttrekkingen uit de algemene reserve is de uitwerking.

= > Op deze wijze is er volledige dekking van de begrote lasten.

De middelen worden als volgt ingezet:

	2026	2027	2028	2029
Training en ontwikkeling medewerkers	€ 30.000	€ 25.000	€ 7.000	-
Uitvoering actiepunten beleidsplan	€ 52.000	€ 7.000	-	-
Betrekken cliënten bij beleid	€ 15.000	€ 10.000	€ 3.000	€ 3.000
Totaal	€ 97.000	€ 42.000	€ 10.000	€ 3.000

Het verloop van de Algemene reserve ziet er als volgt uit:

Algemene Reserve / Meerjarenverloop d.d. April - 2026					
(Bedragen x € 1.000)	2025	2026	2027	2028	2029
Beginstand per 1-1	18.194	16.478	15.794	16.090	12.409
Geraamde toevoegingen	2.233	0	0	0	0
Geraamde onttrekkingen	-12.767	-2.264	-872	-69	-69
<i>Geraamd saldo toevoegingen / onttrekkingen</i>	<i>-10.534</i>	<i>-2.264</i>	<i>-872</i>	<i>-69</i>	<i>-69</i>
Incidentele wensen Kadernota 2026		-1.275			
Prognose begrotingsresultaat na Turap 2-2025	8.818	2.855	1.168	-3.612	-2.394
Prognose eindstand per 31-12	16.478	15.794	16.090	12.409	9.946
Raadsbesluit Keningsdei 2026 dd 6-11-2025	-400				
Raadsbesluit MFC Burdaard dd 20-11-2025		-100			
Raadsbesluit Kollum Dwarsryd dd 5-3-2026		124			
Voorliggend Raadsvoorstel :					
Onttrekking : Beleidsplan Participatiewet 2026		-97	-42	-10	-3
Prognose eindstand per 31-12	16.078	15.321	15.575	11.884	9.418
Som onttrekkingen / dotaties :	-400	-473	-515	-525	-528

Vervolg en planning

Na de besluitvorming wordt er gewerkt aan het herijken van de beleidsregels en verordeningen. Daarnaast wordt er uitvoering gegeven aan de actiepunten uit het beleidsplan.

Communicatie + Participatie

Betrokkenheid van inwoners/participanten

De uitvoering van de Participatiewet vraagt steeds meer om samenwerking. Dit beleidsplan is dan ook tot stand gekomen dankzij de input van diverse betrokkenen. We organiseerden meedenksessies met medewerkers van de gemeente en Dokwurk. Daarnaast hebben we gesprekken gevoerd met het Platform Voor Elkaar. Dit is een groep inwoners met ervaringskennis die met ons meedenkt over het armoede- en schuldenbeleid en de Participatiewet.

Communicatie

Niet van toepassing voor dit voorstel. Inwoners worden op de hoogte gehouden van de wijzigingen middels de nieuwsbrief uitkeringsgerechtigden die elk kwartaal verschijnt. De eenheid Communicatie is hierbij betrokken.

Bijlagen

1. Beleidsplan Participatiewet 2026 Gemeente Noardeast-Fryslân.

Dokkum, 14 april 2026

Burgemeester en wethouders van de gemeente Noardeast-Fryslân,

de secretaris, H.J.C.M Verbunt MBA

de burgemeester, mr. J.G. Kramer

De raad van de gemeente Noardeast-Fryslân,

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders d.d. 14 april 2026;

gelet op het bepaalde in de artikelen 147, tweede lid, jo. artikel 108, eerste lid, van de Gemeentewet, en artikel 8a en artikel 10b van de Participatiewet, alsmede de Participatiewet in balans;

Besluit:

1. Het bijgaande en als zodanig gewaarmerkte Beleidsplan Participatiewet 2026 vast te stellen.
2. De Rijksmiddelen van in totaal € 152.000,- bedoeld voor de implementatie Participatiewet in balans in te zetten voor dit beoogde doel.
3. De Rijksmiddelen via 4 jaarlijkse onttrekkingen uit de Algemene reserve als dekking te gebruiken, met de volgende verdeling: jaar 2026: € 97.000,-; 2027: € 42.000; 2028: € 10.000 en 2029: € 3.000. In totaal € 152.000.

Aldus besloten door de raad van de gemeente Noardeast-Fryslân in zijn openbare vergadering d.d. 21 mei 2026.

De raad voornoemd,
de griffier,

de voorzitter,

mr. S.K. Dijkstra

mr. J.G. Kramer